

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

Система от игрови дейности за подобряване на межкултурните компетенции, по време на прехода от детска градина към първи клас от началното училище

За присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна и медийна педагогика)

Автор: Елени Ефимиос Нику,

редовен докторант с обучение на английски език

Елени Нику е родена в Р Гърция през 1973 г. Завършва висшето си образование във Философския факултет на Аристотелския университет в Солун към катедрата по гръцка литература. Специализирала е по проблемите на средновековната и съвременната гръцка литература. Притежава следдипломна степен по образователна администрация и лидерство с отлично представяне. От 2015 г. тя е редовен докторант в катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ във ФНПП на СУ „Св. Кл. Охридски“, като през 2018 г. е отчислена с право на защита и е насочена към такава след обсъждане на труда.

От 2000 г. до 2008 г. Елени Нику работи в държавни училища като хоноруван учител или учител по заместване. От 2009 г. до днес тя работи в държавни училища на постоянно работно място. Елени Нику е заемала ръководна длъжност през учебната 2012-2013 г. и през 2013-2014 г.

Елени Нику има достатъчно високо ниво на владеене на английски език и на съвременни статистически методи, както и на компютърни технологии, за осъществяване на успешно обучение в университетска докторска програма.

Научните интереси на Елени Нику определят творческата ѝ активност към следните тематични области, освен тематичната област на дисертационния труд, който представя нейните основни изследователски постижения: психолого-педагогически проблеми при подпомагане на педагозите в новото училище; използване на асинхронно и дистанционно обучение чрез електронната програма на Moodle; екологична и културна проблематика и пр. За това свидетелстват нейните участия на научни форуми в Гърция, съдържанието на изнесените от нея доклади и съобщения, както и

публикуваните материали. Участвала е и като лектор по образователни и педагогически теми.

Дисертационният труд е в обем от 208 страници основен текст. Приложенията са представени в отделно книжно тяло и в електронен вариант, те са в обем от 305 страници. Трудът е структуриран в увод, осем глави, библиография. Литературните източници са представени чрез 434 броя публикации на латиница и 2 броя на кирилица.

Темата на дисертационния труд е актуална и е ориентирана към изследване на значими аспекти на проблема за необходимостта от постигане на межкултурната компетентност в личностен и общностен план в детството, чрез обогатяването педагогическата теория и на практиката в образователните институции с подходящи игрови подходи, форми и дейности.

Въведението съдържа кратка аргументация относно избора на областта и темата на дисертационния труд, както и представяне на неговото съдържание, структурирано в отделни глави и параграфи, което съдейства за адекватното възприемане и разбиране на конкретиката в следващите текстове.

В **първа глава „Проблемът“** се идентифицира най-общо насочеността и значението на проучването, неговата програмна ориентация - цел, предмет и хипотези, както и основополагащите въпроси, които си поставя изследователят.

По отношение на изследователските параметри на дисертационния труд могат да се отбележат следните аспекти:

- Формулираната цел успешно ориентира изследването към обосноваването на необходимостта от получаването на емпирични данни и аналитичното разкриване на връзки и закономерности, свързани с възможностите на играта, разглеждана и разработена в системен план, за придобиване и усъвършенстване на межкултурна компетентност при децата в края на предучилищния и началото на училищния етап на институционалното образование.

- Направените научни предположения в представените шест хипотези произтичат от целта и предмета на изследването, насочват към проучване на неговите конкретни параметри. Изразяват се в залагането и търсенето на различни аспекти на проучваните закономерности и зависимости като: игровата дейност в националната законова образователна рамка и развитието на межкултурната компетентност в образователните институции; отрицателните нагласи на възрастните от местната общност към „различните“ от други общности и демонстрирането на

подобно отношение и от техните деца; игровата дейност и развитието на отношения на доверие и желание за кооперативност към деца с различен културен произход; играта и нейното минимизирано използване от учителите за развитие на межкултурна компетентност; ефективното лидерство в образователната институция и използването на играта за развиване на межкултурна компетентност в тях; прилагането на експериментална система от игрови дейности и създаването на межкултурна компетентност в преходния етап между детската градина и началното училище.

Във **втора глава „Преглед на литературата“** е представен теоретичен анализ на проучваната тематика с акцент върху изясняването на концептуални дефиниции – основно свързани с межкултурността и играта, имащи отношение към дисертационното изследване, с цел операционализирането им в контекста на специфичната проблематика на дисертационния труд и конструирането на концептуална визия, ориентираща към конкретните изследователски параметри.

Дискутирани са проблеми като: обществената реалност и среда, и межкултурното образование; межкултурният учител в новите образователни реалности; параметри на межкултурното образование (представени са множество изследвания), актуални образователни политики, свързани с идеята за межкултурността; значение и стойност на играта за цялостното психично и личностно развитие или в отделни негови области в детството (представени са различни теории и проучвания) и пр.

В **трета глава „Имигранти, бежанци, роми и межкултурна образователна политика“** се разглеждат различните предимно социално-икономически, но и политически фактори, които определят културното многообразие на съвременните общества и в конкретика, на обществото в РГърция. Фокусът е към три общности с културни различия – мигранти, бежанци и роми, които изпитват върху себе си негативно отношение в резултат на създадени стереотипи и предразсъдъци у хората от обичайните местни общности, включително и у някои представители на образователните институции. Акцентира се върху важен аспект на проучваната проблематика – билингвизмът на децата от други етноси и култури, с възможните негативни последствия за развитието – ниски постижения и ранно напускане на образователните институции, при негово неразбиране и неадекватни образователни политики и практики.

В **четвърта глава „Образователни институции, училищен климат,**

академични програми“ се разискват проблемите на професионалната подготовка, продължаващата квалификация и позицията на учителите и директорите в детските градини и училищата, както и наличието в тях на идеята за межкултурализма. Представят се в конкретика учебния план на детската градина и на началното училище в контекста на новите виждания за позитивно възприемане на културното разнообразие, неговото управление и развитие в образователните институции, ангажирани с децата от предучилищния и началния училищен етап.

Петта глава „Игра и межкултурен капацитет“ има особено място в теоретичния анализ на проблематиката в дисертационния труд. Тя е насочена към очертаване на закономерностите и спецификите в физическото, психичното и личностното развитие през изследваните възрастови периоди в детството. Акцентира се и върху значимостта и ролята на играта в развитието на детето, представят се и се анализират някои видове игри в социален и личностен контекст, както и конкретни игри (действия и дейности), които са допълнени и обогатени от автора на дисертационния труд, като преход към представяне на технологията на изследването.

В шеста глава „Методология на изследването“ се съдържа визията за експерименталните параметри на дисертационния труд, с фокус върху избраната методология за неговото осъществяване, в основата на която е концепцията за межкултурното образование и възможността за постигане на межкултурна компетентност у децата и учениците, чрез прилагане на система от игрови дейности. За реализиране на емпиричното изследване по посока на неговата многоплановост е избран подходящ инструментариум, адекватен на проучваната проблематика. Методологията се основава на количествен (въпроси и нагледен материал) и качествен подход (интервюта с учители) при проучването и събирането на изследователски данни. Формираната извадка от лица за участие в изследването е коректна като количествени и качествени характеристики. Тя е селектирана, като за тази цел са избрани училища и детски градини, където се обучават по-голям брой деца на икономически мигранти и в които не се е реализирало проучване с подобен характер.

В седма глава „Резултати“ се интерпретират и обсъждат резултатите от проведеното изследване. Аналитично и детайлно са представени неговите две основни съдържателни равнища – получените данни от изследването с деца от детската градина и ученици от училище, както и резултатите от интервюта с

учителите.

Във връзка с първото равнище основно се осъществява сравняване на установените параметри и тенденции по отношение на представянето на децата в четирите основни области – когнитивна, социална, емоционална и функционална. По-високите стойности при децата и при учениците са в когнитивната и социалната област, а по-ниски – в емоционалната и функционалната, като това е валидно както за началната фаза на проучването, така и за заключителната (след прилагане на система от игри). Въпреки това, в края на учебната година се регистрира подобряване на резултатите във всички области. Важна приложна проекция от направения анализ е, че учителите трябва да организират за децата и учениците игрови дейности, насочени към развитието на емоционалната и функционалната област, което е от решаващо значение за изграждането на межкултурните ценности и компетентност.

По отношение на второто равнище по-значимите констатации се изразяват в: положително оценяване на новоназначените учители с подходящо теоретично обучение и следдипломна квалификация и/или докторска степен, реализиращи ценностите на межкултурализма; положителна оценка на новите учебни програми, които отдават по-голямо значение на мултикултурализма в образованието; разбиране за значимостта на играта за когнитивното, емоционално, двигателно и социално развитие на детето; важноста на ефективно сътрудничество със семейството; оценка, че разработената система от игрови дейности може да подобри межкултурните компетенции на децата и пр.

Статистическият и съдържателен анализ на резултатите потвърждават повечето от формулираните хипотези на изследването.

Получените емпирични данни успешно са прецизирани, обобщени и визуализирани в таблици – 19 и диаграми – общо 14.

Като позитивни моменти в тази глава на дисертационния труд могат да се посочат коректността при представянето на изследователските данни, изведените междинни изводи, съотнасянето на получените резултати към основните моменти в изследователската програма – целта, предмета, хипотезите и пр.

В **осма глава „Общи заключения“** се обобщават постиженията на дисертационния труд по посока на проучването и подобряването на межкултурните компетентности на децата по време на прехода от детска градина към първи клас на началното училище. В синтезиран вариант се представят

основните съдържателни параметри от проучването, потвърждаващи повечето от хипотезите на изследването.

Освен изтъкнатите до тук **позитивни** акценти при представянето на дисертационния труд, могат да се определят и неговите **основни приноси**:

- При теоретичния анализ на проблематиката е използван напълно адекватен научен подход. Акцентът в теоретико-концептуалното проучване е поставен върху представянето на характеристиките на: межкултурността в социален и педагогически план; развитието на детето в предучилищна и начална училищна възраст; особеностите на играта като феномен на детството и значението ѝ за детското развитие.
- Избрана е и е приложена адекватна методика за оценяване на развитието на детето в основни области и за установяване на възможностите на игровата дейност за изграждане на межкултурната компетентност. При интерпретацията на получените данни от емпиричното изследване са открити фактори в образователната среда, които влияят значимо върху ефективното реализиране на идеята за межкултурализма в детската градина и началното училище.
- В експериментално-приложен план са очертани условията за формиране на межкултурна компетентност у децата в края на предучилищния и началото на училищния етап, които се изразяват в ефективно прилагане на подходяща система от игрови дейности от квалифицирани и мотивирани учители при адекватен и подкрепящ мениджмънт.

Въпроси и бележки:

1. Как могат да се обяснят установените относително ниски стойности в емоционалната област на децата и учениците, особено в началото на емпиричното изследване?
2. Как по-конкретно виждате участието на родителите (от местната общност и тези от други култури и етноси) при изграждането на межкултурна компетентност в детството чрез използването на играта (като система, форма, метод и т. н.) ?

Представената справка показва достатъчен брой публикации – самостоятелни и в съавторство, като голяма част от тях са свързани с проблематиката на дисертацията.

Авторефератът успешно отразява в необходимата пълнота и детайлност

структурата и съдържанието на дисертацията. Процедурата съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария, както и Правилниците за неговото прилагане.

В заключение, посочените позитивни акценти и приносни моменти ми дават основание да дам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд, както и своя положителен вот, и да предложа с убеденост на Научното жури да гласува положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 1.2 Педагогика (Предучилищна и медийна педагогика) на **Елени Нику**.

София

19.09.2019 г.

Рецензент:

/проф. д-р Любослава Пенева/